

O svensk, känn dig själv!

Några reflektioner framför spegeln.

DET har blivit allt mera modernt att måla porträtt av mannen på gatan och till och med i det ofta misskända Amerika tycks man ha fått upp ögonen för betydelsen av små meditationer framför spegeln. Ty det är som bekant icke alltid fåfängan, som driver oss till den märkliga reflektorn. Och icke heller alltid ger spegeln det smickrande svar, vi väntat oss.

Svensken — d. v. s. herr Medelson — delar i allmänhet med Salig Dumbom den charmanta egenskapen att "tala lätt kritik, så snart det gäller någon ann." Det är kanske också därför, han så gärna undviker de små självkritiska reflektionerna framför glasbiten med kvicksilverbakgrunden.

Trogen den Sundbärgska karaktäristiken, att "han hyser en viss passion för arbete i negativ riktning", har han i regel utvecklat denna passion till en verklig hobby, som kommer till synes båd' nu och då, men som av lätt förklarliga skäl icke kommer till användning, när det gäller honom själv. Därför har han också utvecklat sig till en typ, vars särregenheter skarpast framträda, så snart han ger sig in på allt vad organisation heter. Icke så att han saknar känsla för eller underskattar organisationens betydelse. Men han inriktar hela sin energi på att rikta kritiska dråpslag mot allt, som icke helt överensstämmer med hans personliga intressen eller strävanden. Han riktigt frossar vid åsynen av dekritiska sprängkilarnas åverkan på föreningsbyggnaderna. När dammet yr och stenarna flyga, slår han sig för sitt bröst och skryter över "omdöme", "framtidssblick" och "reformatorsämne". Skulle han av någon oförklarlig anledning slå sig på ett mera konstruktivt och positivt arbete, utvecklar han sina förnämsta egenskaper inom områden, som han strängt taget icke begriper sig på.

Men innan man går vidare i dessa reflektioner över mr. Medelsons självporträtt, torde det kanske vara av nöden att påpeka, att det otvivelaktigt råder en viss skillnad mellan herr Medelson i Sverige och mr. Medelson här ute, som i regel utgör ett verkligt konglomerat av skilda folktyper, vars vanor och seder, man med svenskens vanliga förkärlek för allt främmande och utländskt, vetat att anamma.

Helt säkert känna vi mr. Medelson ganska väl litet var och — lätt oss vara ärliga — han står i en särklass!

Med fenomenal, nära nog beundransvärd beredvillighet accepterar han allt som ställes i hans väg av vad form och färg det vara må och utvecklar en lojalitet och en beundran för sitt adoptivlands mer eller mindre — mest mer — primitiva förhållanden. Hans hangivenhet skulle kunna göra Moder Svea grön av grund. Och avund är som bekant en av de charmanta damens förnämsta och ädlaste "dygder", som gått i arv till barn och efterkommande intill 47:de led. Om detta märkliga drag i nationalkaraktären torde nog ha blivit sagt under år som gått. Må det räcka med att konstatera att dess epitet av kunglighet här utbyts mot ett allena saliggörande s. k. demokratiskt sådant, lagom tempererat av adoptivlandets imperialistiska tendenser.

Vad som däremot i högre grad är ägnat att tilldraga sig uppmärksamhet av mr. Medelsons egenskaper, torde vara hans nedärvda känsla för kultur.

Gud allena vet, vad mr. Medelson innefattar i detta märkliga ord! Det tycks i varje fall vara en hel del. Hans förkärlek för begreppet kultur stöder sig på den köttslige broderns, herr Medelsons, entusiastiska kulturskryt. Men där finns en liten skillnad, värd att hurra för. Under det att den senare i regel inskränker sig till något mera modeska former, ha mr. Medelson utvecklat sin känsla för kultur till en formlig passion, som tyvärr så ytterst sällan när de uttryck, han har en svag åsikt om, att kultur måste innehålla och medföra. Vid nationella sammankomster och i övrigt var helst han kan påräkna ett tacksamt auditorium drar han i härmed för kulturens bevarande. Och då först blir han också riktigt svensk! De vattenblå ögonen glittra av hänförelse, de lingua tovsarna, som pryda hans ännu ställa sig i givakt av pur respekt för den väg av entusiasm, som bruser genom hans huvud, när han talar i ämnet kultur. Han grips av den över svallande optimism, som till för något år sedan var så utmärkande för hans adoptivland.

För den, som lyssnar till alla dessa högstämde utläggningar, framstår mr. Medelson som kulturens uppfinnare. Och i innerflickan villar det präntade patentbrevet. Vilket kanske är förklaringen till den stolthet, varmed han kan blicka ut över sitt häpnande auditorium med miner av en pionjär för civilisationens "fram-rush".

Den som tror, att mr. Medelson lika käckt går till strids för sin faderneärvda kultur i samvaron med representanter för andra folk begår ett horribelt misstag. Mr. Medelson är ytterst lojal, ha vi påpekat. Ytterst modest! Taktfull! "Trustworthy", säger engelsmannen. Det skulle ju kunna finnas någon, som inbillar sig, att hans kultur är bättre, och då så. Mr. Medelson är så ryysligt rädd för att stöta sig med någon utlänning!

Att göra en uppräknig av alla de underbara saker mr. Medelson inrangerar under begreppet kultur skulle tyvärr föra alltför långt. Det är kanske nog med att i mr. Medelsons encyclopedia sätta likhetstecken mellan orden "kultur" och "vana". I varje fall torde varje vana, som kan tänkas härstamma från våra förfäder, kunna inräknas här. Ergo torde snustuggande också vara ett uttryck för en hög kultur! Att Herr eMedelson där hemma i Sverige börjar lägga bort denna vana, bevisar bara att han saknar respekt och aktning för vår "faderneärvda kultur". Ack ja!

Till sin synbarligen rika "kulturfond" fogar mr. Medelson ett rikt material av vanor, uppsnappade från andra folk i ett kosmopolitiskt adoptivland. Icke alltid är valet så lyckligt precis, men under mr. Medelsons hägn och skydd växa vanorna till sig och förvandlas till nya kulturella uttrycksmedel. Hans broder i Sverige är nog oförsämd att skratta åt honom och göra narr av honom här för, men så länge mr. Medelson bär den guldsmedda nyckeln till sin kulturella skräpkammaren i fickan, känner han sig lika trygg som Andersens ständaktige tennsoldat. Och för en gångs skull är hans annars ytterst ömtåliga ego okänsligt för ironiens och löjets vassa nålstyng.

Tradition och kultur ha gått mr. Medelson i blodet, och det är visst med dem som med zebrens ränder — de gå aldrig ur. Mr. Medelson är värd en smula beröm för sin enträgenhet och envishet hålla på ränderna. Speciellt i ett land som detta, där primitiviten så skärande grått lyser i ögonen och tradition och kultur höra till söndagsmaten. Vilket emellertid icke hindrar, att man skulle vilja rekommendera en storstädning i skräpkammaren. Det är dock fara värt att mr. Medelson — modern som han är — apterar sig själv till dammsugare. Han har bemärkliga likheter med denna märkliga apparats absorberande egenskaper.

Mr. Medelson uttrycker sig oftast generellt, när han talar om kultur. Han yvs över gamla traditioner, en ärorik his-

toria, vetenskap, konst och litteratur. Han känner sig stolt var gång han läser om Nobelpriset, Ivar Kreuger och Selma Lagerlöf. Men innerst inne känner sig han bättre ägnad att distribuera Nobelpriset, som en skickligare finansman än alla vår tändsticks-sfinx och betydligt överlägsen Tant Selma, när det gäller sagoberättandets konst. Detta sista kanske sammanhänger med hans eminenta förmåga att blanda sanning och dikt eller m. a. o. att skryta.

Han tycks fullständigt ha förgätt skaldens ord:

"Yvs ej av fädrens ära en var har dock blott sin".

Men fädren och deras ära kommer väl till pass vid nationella fester, där mr. Medelson förstär att skapa en helgjuten traditionsmåttad stämning, som han bringar till en klimav på sitt eget lilla vis — en fläkt av nya, friska vindar — en hektisk, kulturell whistdrive med dans!

Men låt oss icke gå en på mr. Medelsons nöjesliv.

Andra ha riktat oförsynta, men naturligtvis välmående kritiska dråpslag mot det samma. En smula stereotyp, som mr. Medelson själv — det räcker som omdöme.

Personligen gör mr. Medelson ett visst intryck på sin omgivning. Bortser man från hans gamla kardinalfel — avundsjukan och egoismen — vilka han har drivit upp till högsta potens framstår han som en intressant och ganska märklig borgare i ett nytt och framåtsträvande land. I alla livets skiften uppträder han efter sina egna levnadsregler, vilket länder mr. eMedelson till viss heder.

I föreningslivet utvecklar han egenskaper, som mycket väl förklara hans förkärlek för namnet Napoleon. Ytterst sällan känner han sin egen begränsning! Avsaknaden av representativa egenskaper och brist på andlig grundval utgör intet hinder för hans strävan efter ledareposter. Om han i brist på sakska tillgrip personliga utfall och blir närgångna må det förlätas honom, ty han hyllar envist den gamla regeln: I krig är allting tillåtet. Att skilja på sak och person har han svårt för och kommer väl heller aldrig att lära sig.

Han hyser en uppriktig beundran för vad man kallar

"bluff". Ett trögrar in'ellett och avsaknad av den smidighet, som tarvas för att göra succes i en duell på detta vapen, gör honom till en klumpig faktare.

Hans värja har ofta betänkliga likheter med ett illa tillskuret metspö.

Fåfänga och smicker är han ytterst fal för. Han säljer sig gärna till vem som helst för en smickrets blänkande skärv, tyvärr så sällan av guld.

Mr. Medelson är en angenäm sällskapsmänniska. Han utvecklar riktiga talanger som kallpratere med pessimistiska läggning, kåserar lätt om livets allvarsidor, sorgfälligt undvikande självironiska anmärkningar. Han uppnår fullkomligt oratorisk våltalighet, när det gäller att handskas med andras hemligheter, helst om de avgivits i förtroende och mot tyshetslöfte. Han smickrar sig gärna med rättframhet, oppenhjärtighet och ärlig välmening. Som nyhetsförmedlare överträffar han det gamla hederliga brevet och konkurrerar framgångsrikt med sin veckopress i fråga om lokala nyheter.

Framgång och lycka säger han sig ha ensamrätt till. Han ser med oblidiga ögon att granen lägger nytt tak på sitt hemlighus. Det måste ju betraktas som ett bevis för stigande välbstånd.

Motgångar och umbärande rubriceras som "eklut", som anses oundviklig, och i vilken alla måste stötats och blötats. Ju skarpare lut desto renare byk, eller hur?

I umgänge med andrafolk är mr. Medelson älskvärdheten själv. Han gör alla "hund-job", man slänger åt honom, och njuter av att generöst kunna slå ut med handen och säga "Dat is nothing" om man händelsevis skulle tacka honom. Han skyndar sig att i tid och otid betyga sin lojalitet och beundran för ett styrelsesystem och ett folk, som han icke begriper sig på och småmyser av förtjusning över epitetet: "preferred".

I sitt familjeliv söker han så troget som möjligt kopiera sitt adoptivlands bruk och seder, briljerar med sin kompetens att skära steken och "distribuera pie", "spikar" helst "inglisch" och "pickar opp" nya ord till sitt vocabuläry med tonvikt på tredje stavelsen)

Strängt taget har mr. Medelson åtskilliga mer markanta och charmerande egenskaper, över vilka han kan känna sig stolt och också yvs. Men ärlighet framför spegeln tilltalar honom icke. Varken mr. eller mrs., junior eller miss Medelson nhyser någon speciell lust att slå upp dörren till sitt innersta jag på vid gavel.

Han värdar sina små egenskaper och märkliga egenskaper med samma rörande omsorg, som man sköter om de kära liktornarna. Skulle någon trampa på den händer något förfärligt! I mångt och mycket "a timid soul" hänger han sig i dylikt fall åt "the thrill that comes once in a lifetime", som hos mr. Medelson tar form av — en ljungande protest.

Det tycks som om mr. Medelson råkat slumra till ett tag. Det kanske behövs att någon kommer och trampar på liktornarna, så att han kan vakna, ilska till och protestera.

ELJE.

Vallarelåt.

Hör du ej bjällrorna, hör du hur sången
vallar och går och går vilse i vall?
Korna de råma och påskynda gången,
följa i lunk efter jäntans trall.

Hör hur det ljuder kring myr och mo:
Lilja — mi Lilja — mi Lilja — mi ko!
Eko vaknar i bergigt bo
svarar ur hållarna
långt norr i fjällarna:
Lilja — mi Lilja — mi ko!

Mörk sover tallen, mörk sover granen,
dovare soilar en bergbäcks fall.
Fjärrare klingar den höga sopranen
vallar och går och går vilse i vall.

Gustaf Fröding.

Bjällklängen dallrar och faller och stiger
suset är stilla och vilar i ro,
skogen är kvällung och sömnig och tiger.
Endast den vallande
låten går kallande
fram genom nejden kring myr och mo.

Natten är nära och solskenet rymmer,
ser du på tjärnet, hur töcknet står!
Skuggan förlänges, förlätas och skymmer,
snart över skogarna mörkret rår.